

В.В. Брич

Організаційна модель комплексної інформаційної роботи з питань ВІЛ-інфекції для учнів загальноосвітніх шкіл

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Мета: розробити організаційну модель комплексної інформаційної роботи з питань ВІЛ-інфекції для учнів на основі аналізу якості та ефективності висвітлення питань ВІЛ-інфекції/СНІДу в загальноосвітніх школах.

Матеріали і методи. Використовувались методи: системного підходу і системного аналізу, статистичний, соціологічний, моделювання.

Результати. В результаті дослідження встановлено, що висвітлення питань ВІЛ-інфекції/СНІДу в початкових програмах і підручниках загальноосвітніх шкіл є достатньо наповненим теоретично та практичними завданнями, але обмеженим у часі; рівень інформованості щодо вказаних питань серед учнівської молоді досить високий, хоча велика частка учнів вважає, що отриманої в школі інформації їм недостатньо. З метою покращення висвітлення вказаних питань розроблена організаційна модель комплексної інформаційної роботи з питань ВІЛ-інфекції для учнів загальноосвітніх шкіл, головна увага при впровадженні якої зосереджена на формуванні в молодого покоління мотивації до здорового способу життя.

Висновки. Організаційна модель комплексної інформаційної роботи з питань ВІЛ-інфекції для учнів загальноосвітніх шкіл дозволить максимально скоординувати та покращити даний напрямок роботи.

Ключові слова: ВІЛ-інфекція, СНІД, профілактика, навчальна програма, учні, загальноосвітня школа, основи здоров'я.

ВСТУП

За чверть століття ВІЛ-інфекція стала однією з основних світових проблем. На кінець 2016 року в світі інфіковано понад 36,7 млн. осіб, а 1,8 млн. осіб інфікувались ВІЛ у 2016 році [ВООЗ, 2017]. За даними Українського центру профілактики і боротьби зі СНІДом з часу виявлення першого випадку ВІЛ-інфекції у 1987 році і до 2016 року включно, в Україні офіційно зареєстровано 297 424 випадки ВІЛ-інфекції серед громадян України, у тому числі 92 897 випадків захворювання на СНІД та 41 710 випадків смерті від захворювань, зумовлених СНІДом [2]. В Україні боротьба з епідемією ВІЛ-інфекції/СНІДу є одним із пріоритетів державної політики у сфері охорони здоров'я та соціального розвитку. Аналізуючи профілактичну роботу з питань ВІЛ-інфекції/СНІДу, слід зазначити, що найчастіше її об'єктом ставали молоді люди. Багато закладів освіти і охорони здоров'я, соціальні служби для молоді та інші установи й неурядові організації, які реалізують молодіжну політику, щороку звітують про заходи профілактики ВІЛ/СНІДу, спрямовані на молодь. Визначено, що важливим є забезпечення проведення серед молоді спеціальної просвітницької роботи щодо запобігання ВІЛ/СНІДу, пропаганди та впровадження здорового способу життя, особливо у сільській місцевості, віддалених районах і малих містах [4].

Отже, учнівська молодь є важливою групою з точки зору контролю за епідемією ВІЛ-інфекції/СНІДу в силу біологічних, економічних та соціальних чинників. А найбільш доступною для роботи в цьому напрямку молодь є саме в загальноосвітніх закладах. Але дослідженнями інших встановлено, що інформації щодо профілактики ВІЛ-інфекції, яку отримали підлітки у загальноосвітніх закладах, недостатньо, а її інтерпретація не завжди адекватна [1]. Враховуючи джерела інформації, із яких молоді люди черпають перші знання з проблеми, потрібно порекомендувати більш активно втручатися в освіту молоді медичним працівникам та педагогам, так само, як і журналістам, які займаються цією проблемою. Для отримання чіткої й достовірної інформації потрібна співпраця зі спеціалізованими медичними центрами та спеціалізованими на цій тематиці громадськими організаціями, які набули досвіду роботи в цьому напрямі [5].

Автори профілактичних програм з ВІЛ-інфекції/СНІДу в учнівському середовищі вказують, що розробка і впровадження ефективних програм профілактики ризикованої поведінки, зокрема щодо ВІЛ-інфікування, є конче необхідними для учнівської молоді. Навчання за такими програмами має забезпечити позитивний вплив на поведінку учнів шляхом підвищення їхньої мотивації до здорового способу життя, отримання необхідних для безпечної поведінки знань, набуття життєвих навичок, а також формування толерантного ними ставлення до людей, які живуть з ВІЛ [3].

Мета роботи: розробити організаційну модель комплексної інформаційної роботи з питань ВІЛ-інфекції для учнів на основі аналізу якості та ефективності висвітлення питань ВІЛ-інфекції/СНІДу в загальноосвітніх школах.

Матеріали та методи: системний підхід і системний аналіз використовувався на всіх етапах дослідження; статистичний метод був використаний для математичної обробки отриманих даних; соціологічний – для отримання інформації шляхом письмового опитування респондентів; моделювання – для схематичного зображення запропонованої моделі.

З метою повноцінного аналізу висвітлення питань ВІЛ-інфекції/СНІДу в загальноосвітніх школах нами проведено дослідження навчальних програм та шкільних підручників з 2 дисциплін: «Основи здоров'я» та «Біологія».

Соціологічне дослідження, яке охопило 257 учнів віком 15–17 років, проводилося з використанням спеціально розробленої анкети з 20 питань, які включали: особисті дані (вік, стать); інформованість щодо ВІЛ-інфекції/СНІДу; дані щодо джерел отримання інформації з питань ВІЛ-інфекції/СНІД.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

При аналізі навчальних програм та календарно-тематичних планувань у 5–9 класах загальноосвітніх шкіл встановлено, що питання ВІЛ-інфекції/СНІДу в основному висвітлюються в рамках вивчення предмету «Основи здоров'я» (5-9 класи) – 1 година в рік; та опосередковано при вивченні предмету «Біологія» в 9 класі за старою програмою та 8 класі за новою програмою при вивченні теми «Імунна система. Порушення імунітету». На наступному етапі проаналізовано 19 підручників з «Основа здоров'я» для 5–9 класів різних авторів. В результаті аналізу встановлено:

1. У всіх підручниках наводиться інформація про ВІЛ-інфекцію/СНІД.
2. Велика частина виділена питанням дискримінації та стигматизації ВІЛ-інфікованих, що позитивно може впливати на формування відношення сучасних дітей до реальної ситуації поширення ВІЛ-інфекції.
3. У всіх підручниках наведені практичні завдання та ситуаційні задачі, які дозволяють формувати у школярів усвідомлене розуміння проблеми ВІЛ-інфекції та потенційних можливостей інфікування.
4. Теоретична інформація щодо ВІЛ-інфекції, її стадій, шляхів інфікування, методів дослідження наведена не зовсім коректно, що може сформувати у школярів хибне уявлення про небезпеку захворювання.
5. Інформація часто не несе інформаційно-навчальної функції, оскільки не формує корисно-практичне уявлення про ВІЛ-інфекцію та можливість вберегтися від інфікування.

На наступному етапі проводилось соціологічне дослідження серед учнів старших класів загальноосвітніх шкіл.

При аналізі встановлено, що абсолютно всі опитані знали про статевий шлях інфікування ВІЛ, але при цьому лише 70% учнів вказали як рідину з найвищою концентрацією ВІЛ сперму та 60% – виділення жіночих статевих органів. На інші теоретичні питання щодо ВІЛ-інфекції правильно відповіли майже всі опитані учні.

При аналізі бажаних джерел отримання інформації про ВІЛ-інфекцію/СНІД визначено, що школу та вчителів вказали 70% учнів; лікарів – 60%, телебачення – 60%, батьків – 40%, шкільні підручники – 30%; друзів – 20%, інформаційні буклети – 20% опитаних учнів. В той же час лише 60% опитаних респондентів зазначили, що їм достатньо отриманої в школі інформації про ВІЛ-інфекцію/СНІД.

Особливо проблематичним виявився факт, що 80% опитаних учнів не знали, де можна здати тест на ВІЛ. На нашу думку, це одна з базових інформацій, яка повинна надаватися учнівській молоді, враховуючи, що згідно українського законодавства громадяни можуть обстежуватися на наявність антитіл до ВІЛ без згоди батьків з 14 років.

Не дивлячись на те, що в проаналізованих нами шкільних підручниках велика роль надавалась питанням дискримінації і стигматизації, 10% опитаних учнів вказали, що не будуть спілкуватися з особами, якщо вони повідомлять, що ВІЛ-інфіковані.

Узагальнюючи результати досліджень представлених вище матеріалів, видно, що за результатами анкетування, рівень знань про ВІЛ/СНІД у більшості учнів загальноосвітнього закладу досить високий, але недостатній в окремих питаннях, тому важливим завданням є вдосконалення форм і методів профілактичної роботи серед учнів. Саме для цього нами сформована організаційна модель комплексної інформаційної роботи з питань ВІЛ-інфекції для учнів загальноосвітніх шкіл (рис.).

Отже, основним елементом організаційної моделі визначено представника цільової групи – учнівську молоддь. Саме на нього направлені безпосередні впливи заходів різних організацій та установ, що є структурними елементами моделі. На нашу думку, основним координуючим елементом заходів профілактики поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу на регіональному рівні може стати Координаційна рада з вказаних питань або ж державна адміністрація регіонального або місцевого рівня (обласна, районна). Наступними структурними елементами моделі визначено:

1. ЗОЗ – заклади охорони здоров'я, які можуть розробити допоміжний теоретичний посібник з питань ВІЛ-інфекції/СНІДу з врахуванням особливостей розвитку епідемії на регіональному рівні для використання як в навчальних закладах, так і при роботі з батьками учнівської молоді. Також вказані заклади надають повну інформацію щодо місць тестування на наявність ВІЛ-інфекції та забезпечують тестування на наявність антитіл до ВІЛ різних категорій населення.

2. ЗОН – заклади освіти, які безпосередньо забезпечують профілактичні заходи з питань ВІЛ-інфекції під час навчального процесу. За допомогою додаткового посібника, розробленого ЗОЗ, можна значно покращити рівень надання інформації про ВІЛ-інфекцію/СНІД. Особливим елементом моделі, враховуючи побажання опитаних учнів, став розділ роботи з батьками – ознайомлення їх з проблемою ВІЛ-інфекції та залучення до профілактичної роботи.

3. ЗМС – заклади системи служб з питань молоді та спорту, яким, на нашу думку, слід також включити в основну роботу культурних та спортивних навчально-оздоровчих заходів, поряд з залученням до здорового способу життя, заходи з профілактики поширення ВІЛ-інфекції/СНІДу.

4. ГО – громадські організації (молодіжні та ВІЛ-сервісні), які можуть допомогти у комплексній організації всіх наведених заходів. Особливе місце також відведено впровадженню новітніх інтерактивних методик, поширених в інших країнах та залученню інтернет-мережі до покращення інформування з питань ВІЛ-інфекції/СНІДу.

Розроблена модель потребує детального опрацювання в процесі пілотного впровадження, після чого може бути рекомендована до впровадження на регіональному рівні.

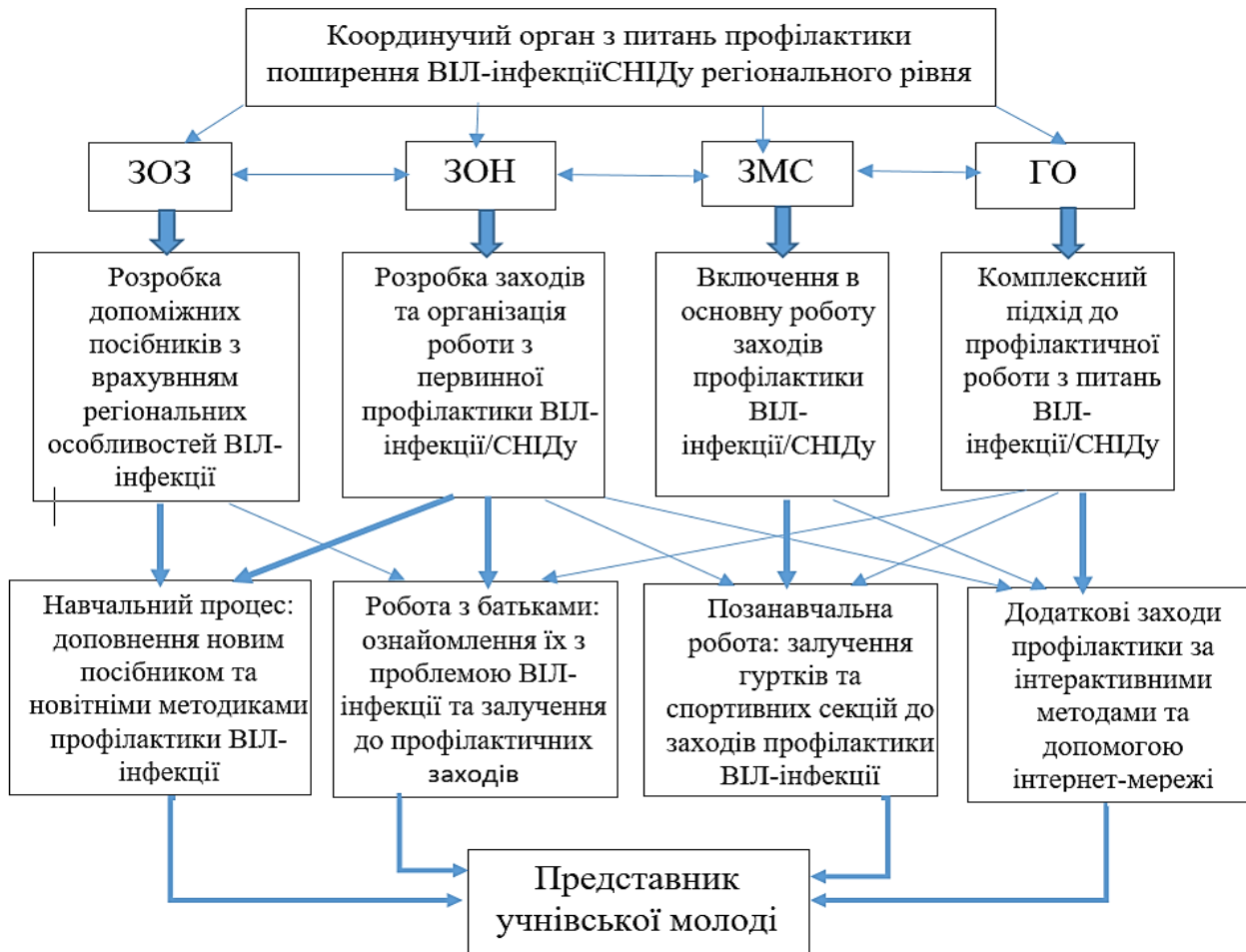

Рис. Організаційна модель комплексної інформаційної роботи з питань ВІЛ-інфекції для учнів загальноосвітніх шкіл

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження встановлено:

1. Висвітлення питань ВІЛ-інфекції/СНІДу в початкових програмах і підручниках загальноосвітніх шкіл є достатньо наповненим теоретично та практичними завданнями, але обмеженим у часі: як за кількістю виділених навчальних годин, так і за переліком навчальних років (класів школи) в яких викладаються. Тому є необхідність доповнюється наявних навчальних програм різними видами позакласного надання інформації.

2. Рівень інформованості щодо питань ВІЛ-інфекції/СНІДу серед учнівської молоді є досить високий, хоча велика частка учнів вважає, що отриманої в школі інформації їм недостатньо.

3. Розроблена організаційна модель комплексної інформаційної роботи з питань ВІЛ-інфекції для учнів загальноосвітніх шкіл з залученням до даного напрямку роботи не лише представників освітянської сфери, але і зацікавлених представників закладів охорони здоров'я, установ служб для молоді і спорту, організацій неурядового сектору та батьків учнівської молоді.

4. Головна увага при розробці запропонованої організаційної моделі зосереджена на формуванні в молодого покоління мотивації до здорового способу життя, надання їй належної інформації, зокрема з питань збереження здоров'я, сексуальної поведінки, шляхів запобігання інфікування ВІЛ.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальному доопрацюванні запропонованої моделі, її апробації та вивченні ефективності впровадження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобкова О. В. Обізнаність підлітків щодо проблеми ВІЛ/СНІДу / О. В. Бобкова // *Соврем. педиатрия*. – 2013. – № 5. – С. 29–31.

2. ВІЛ-інфекція в Україні. Інформаційний бюлетень. Український центр профілактики і боротьби зі СНІД МОЗ України. – К., 2017. – № 46. – 32 с.

3. Воронцова Т. В. Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу: Програма навчального курсу для учнівської молоді старшого підліткового та юнацького віку / Т. В. Воронцова, В. М. Оржеховська, В. С. Пономаренко. – К.: Освіта, 2013. – 12 с.

4. Линник С. О. Пріоритети державної політики у сфері охорони здоров'я України щодо реалізації міжнародних стратегій у сфері боротьби з ВІЛ/СНІД / С. О. Линник // Держава та регіони. Сер. Держ. управління. – 2013. – № 1. – С. 173–178.

5. Чоба Н.В. СНІД – реалії, профілактика, фізична реабілітація / Н. В. Чоба // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2011. – № 4. – С. 82–86.

Дата надходження рукопису до редакції: 29.03.2018 р.

Организационная модель комплексной информационной работы по вопросам ВИЧ-инфекции для учащихся общеобразовательных школ

В.В. Брич

ДВНЗ «Ужгородский национальный университет», г. Ужгород, Украина

Цель: разработать организационную модель комплексной информационной работы по вопросам ВИЧ-инфекции для учащихся на основе анализа качества и эффективности освещения вопросов ВИЧ/СПИДа в общеобразовательных школах.

Материалы и методы. Использовались методы: системного подхода и системного анализа, статистический, социологический, моделирование.

Результаты. В результате исследования установлено, что освещение вопросов ВИЧ/СПИДа в учебных программах и учебниках общеобразовательных школ достаточно наполнены теоретически и практическими задачами, но ограничены во времени; уровень информированности по указанным вопросам среди учащейся молодежи достаточно высок, хотя большая часть учеников считает, что полученной в школе информации им недостаточно. С целью улучшения освещения указанных вопросов разработана организационная модель комплексной информационной работы по вопросам ВИЧ-инфекции для учащихся общеобразовательных школ, главное внимание при внедрении которой сосредоточено на формировании у молодого поколения мотивации к здоровому образу жизни.

Выводы. Организационная модель комплексной информационной работы по вопросам ВИЧ-инфекции для учащихся общеобразовательных школ позволит максимально скоординировать и улучшить данное направление работы.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: ВИЧ-инфекция, СПИД, профилактика, учебная программа, ученики, школа, основы здоровья.

Organizational model of comprehensive information work on HIV infection for students in general schools

V.V. Brych

„Uzhhorod National University”, Uzhhorod, Ukraine

Purpose: to develop an organizational model of comprehensive information work on HIV infection for general school students based on the analysis of quality and effectiveness of warning HIV / AIDS issues in general schools.

Materials and methods: system approach and system analysis, statistical, sociological, modelling.

Results: During research it has been found that information on HIV / AIDS issues in general schools' educational programs and textbooks is sufficiently filled theoretically and with practical tasks, but limited in time; the level of awareness of these issues among high school students is quite high, although a large proportion of students believes that information received at school is insufficient. In order to improve the coverage of mentioned issues, an organizational model of comprehensive information work on HIV infection for general schools' students was developed, the main aim of which is focused on the motivation of a healthy lifestyle amongst young generation.

Conclusions. The organizational model of comprehensive informational work on HIV issues for general school students will help to coordinate and improve this direction of work to the uttermost.

KEY WORDS: HIV, AIDS, prophylactic treatment, educational program, students, general school, basic health.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Брич Валерія Володимирівна – к.мед.н., доцент кафедри основ здоров'я факультету здоров'я та фізичного виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет», вул. Митна, 29, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.